

## Література

1. Хілер Р. Я. Архітектура річкових вокзалів та павільйонів / Р. Я. Хілер – Санкт-Петербург: видавництво «Астрель», 2005. – 275 с.
2. Модорова А. Ф. Архітектура річкових пасажирських будівель / А. Ф. Модорова - Санкт-Петербург: видавництво академія архітектури України, 1965.- 155 с.
3. Єленський М. С., Архітектура річкових та пасажирських будівель / М. С. Єленський – К.: Академія архітектури української РСР, 1954. – 157с.
4. Чеботарєв, М. Н. Річковий транспорт 1 1946-1985 роках / М. Н. Чеботарєв. – М.: Транспорт, 1987. – 299 с.
5. Журнал "Ландшафтна архітектура, дизайн" 06 випуск / М.: НС СРО "ГиПли"

## Аннотація

В статті розглядаються прийоми і проблеми організації архітектурного освітлення річкових вокзалів і способи їх рішення. Основним напрямком дослідження є виявити особливості формування композиції архітектурного освітлення не тільки фасада річкового вокзалу, але і в комплексі з нічним освітленням прилеглої території.

Ключевые слова: нічне освітлення, архітектурне освітлення, світильник, фонарь.

## Abstract

In this article are discussed techniques and problems of the organization of architectural lighting of river stations and their solutions. The main focus of this study is to identify the features of the formation of lighting composition for not only the architectural facade of the river station, but also in combination with night lighting surrounding area.

Keywords: night lighting, architectural lighting, fixtures, lantern.

УДК 711.25

**О. С. Логвиненко,**

*Полтавський національний технічний  
університет імені Юрія Кондратюка*

## **КЛАСТЕР – ЯК СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ РЕКРЕАЦІЙНИМИ СИСТЕМАМИ МАЛИХ МІСТ**

Анотація: обґрунтовано доцільність використання кластеру як система управління рекреаційними системами малих міст.

Ключові слова: кластер, рекреація, система управління.

**Вступ.** Успішний розвиток рекреаційних центрів значною мірою залежить від факторів, що безпосередньо не пов'язані з внутрішньою економічною діяльністю туристичних підприємств. Інноваційною формою організації рекреаційно-туристичної діяльності регіонів, що покликана істотно поліпшити умови формування та функціонування туристичних центрів, є кластерна модель. Рекреаційно-туристичний кластер - це система інтенсивної виробничо-технологічної та інформаційної взаємодії туристичних підприємств, постачальників базових та додаткових послуг з приводу створення "основного продукту" кластера - туристичного продукту [1]. До туристичних кластерів відносяться групи підприємств, сконцентрованих географічно в межах регіонів, які спільно використовують спеціалізовану туристичну інфраструктуру, локальні ринки праці та інші функціональні структури господарства.

**Основна частина.** Кластер (англ. Cluster – скупчення) – об'єднання кількох однорідних елементів, яке може розглядатися як самостійна одиниця, що володіє первинними властивостями. З англійської мови слово «cluster» перекладається як гроно, букет, щітка, або як група, скупчення (наприклад, людей, предметів), або як бджолиний рій. Тобто слово «кластер» має багато тлумачень в українській мові, але характерною ознакою його сутності є об'єднання окремих елементів, складових частин в єдине ціле для виконання певної функції або реалізації певної мети.

Поняття «кластер» може використовуватися як з метою аналізу, так і з метою практичної діяльності. У першому випадку кластер являє собою альтернативний окремому підприємству або галузі об'єкт вивчення і, зокрема, прогнозування. У другому кластер є об'єктом підтримки в рамках стратегій регіонального розвитку, розробники яких нерідко передбачають заходи з формування кластерів, розраховуючи на те, що кластери підвищують продуктивність, інноваційність, конкурентоспроможність, прибутковість та зайнятість в фірмах малих міст.

Діяльність рекреаційних кластерів малих міст спрямована на забезпечення стійкого розвитку, адаптивності туристичних центрів до швидкої зміни умов на світовому ринку туристичних послуг, здійснення взаємної діагностики підприємств кластера, максимальне використання досягнень інформаційних та комунікаційних технологій, підвищення рівня кваліфікації та інтелектуального потенціалу працівників.

За своєю сутністю кластер це територіально-господарське взаємообумовлене структурно-функціональне поєднання базових, суміжних, допоміжних і обслуговуючих підприємств. Внаслідок науково обґрунтованого підбору і поєднання підприємств, організацій та установ відповідно до

природних і соціально-економічних умов регіону з його транспортним, економіко-географічним положенням досягається певний економічний ефект [2]. Знання структури кластера як системи - це знання закону, за яким утворюються елементи системи і взаємозв'язки між ними. Явище вважається вивченим, якщо знайдена його структура, виявлені найбільш суттєві прямі і зворотні зв'язки.

Структура є інваріантним аспектом системи будь-якої природи, вона відбиває її внутрішню будову. Будову кластерів у сфері туризму визначають залежно від складу елементів і сукупності зв'язків. Кожний зв'язок розкривається своєю назвою і переліком елементів, що його формують. Тому багато дослідників називають структурою мережу зв'язків між елементами системи, тим самим конкретизуючи поняття внутрішньої будови.

Широке розуміння структури дає більш конструктивне уявлення про всю сукупність зв'язків (відношень) елементів у системі. У системній інтерпретації структури закладені більші інформаційні можливості. Кожне кластерне утворення сфери рекреації малих міст може дати єдину інтегративну багатокомпонентну структуру. Її основними складовими є територіальна, функціональна, компонентна та організаційно-управлінська структури. Кластери утворюють унікальне підґрунтя для розвитку рекреаційної діяльності малих міст, підвищення продуктивності й рентабельності сектору малих та середніх підприємств.

Проблемами конкурентного кластерного регіонального розвитку займалися: М. Войнаренко, С. Соколенко, М. Малий, М. Портер, Т. Андерсон, Л. Марков, Н. Булатова, О. Д'якова, О. Длугопольський, Г. Хасаєв, Ю. Міхеєв та інші вчені. В наукових працях цих вчених відображаються теоретико-методологічні засади конкурентного кластерного регіонального розвитку: визначення та характерні риси, складові структурні елементи, висвітлюються проблеми та накреслюються шляхи їх вирішення. Невирішеними залишається низка теоретико-методологічних питань щодо особливостей механізму регіонального розвитку на основі кластерного підходу, його ролі у розвитку регіонів України, недостатньо відпрацьовані резерви підвищення ефективності у даній сфері.

Методологічною основою розвитку теорії кластерів стала ціла група теорій. Доцільно їх розділити на два блоки. У перший блок входять теорії, що досліджують кластероутворення з точки зору традиційного регіонального підходу до економіки малих міст. Другий блок теорій представлений групою теорій, що досліджують "внутрішні" чинники розвитку кластерів, тобто загальні переваги міст агломерації, що отримуються від розвитку кластерів на територіях присутності. Це економічні теорії урбанізації. Слід зазначити, що

кожна з теорій інтегрує основи інших економічних дисциплін і регіональної економіки, доводячи тим самим міждисциплінарний теоретико-методологічний підхід до регіонального кластероутворення.

Таким чином, в якості найбільш значимих характеристик кластерів можна вказати на наступні:

1. Наявність групи компаній. У їх структурі виділяється одно або декілька великих підприємств-лідерів, що утворюють центр і визначають довготривалу стратегію кластера.

2. Географічна локалізація. Масштаби кластера можуть варіюватися від одного міста або регіону до країни або декількох країн, що є сусідами.

3. Кооперація підприємств кластера.

Кластер характеризується стійкістю господарських зв'язків і домінуючим значенням цих зв'язків для більшості його учасників.

4. Наявність конкуренції в середині кластера.

Збереження конкурентної боротьби між учасниками кластера є ключовим елементом концепції кластерів.

5. Інноваційна спрямованість кластера.

Важливою з методичної точки зору є також вказівка на необхідність інтеграції параметрів оцінки ефективності функціонування кластера і показників розвитку регіону, закладених в довгострокових планах і економічного розвитку малих міст.

Основними завданнями «кластера» є: популяризація сільського зеленого туризму як важливої ланки туристичної індустрії малих міст; сприяння розвитку сільської інфраструктури; збереження культурного та історичного надбань нашого народу; залучення громадян до раціонального використання вільного часу, проведення змістовного дозвілля, ознайомлення з історико-культурною спадщиною, природним середовищем, організація оздоровлення населення.

Використовуючи позитивний досвід, рішенням учасників круглого столу регіонального семінару-тренінгу, який проходив за підтримки Головного управління економіки облдержадміністрації з проблеми “Нові виробничі системи – основи підвищення конкурентноздатності економіки Полтавської області” (05. 12. 03 р.), створено кластер сільського зеленого туризму, координаційна рада якого працює на базі та за підтримки громадської організації - Полтавського регіонального відділення Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні.

Почали формуватись місцеві осередки – районні та селищні кластери, серед яких найбільш активними можна визнати Диканський, Миргородський, Пирятинський та Великобагачанський район та осередки малих міст. Тобто

формування рекреаційних систем на рівні малого міста можливо досліджувати з впровадженням кластерної моделі, як системи управління.

Рухливість постійного й тимчасового населення усередині рекреаційної системи малого міста й за її межами складає сумарний рекреаційний потік, величина якого впливає на структуру рекреаційного утворення та на його управління.

Управління рекреаційними впливами на природні комплекси передбачає удосконалення програм відпочинку рекреантів та розробку циклів рекреаційної діяльності в напрямку зростання їх екологічної ефективності (розвиток активних видів туризму, природничих екскурсій, екологічне виховання туристів та залучення їх до природоохоронних заходів під час відпочинку), рекреаційний благоустрій території, проведення функціонального зонування територій, вдосконалення організаційного, правового та економічного регулювання поведінки рекреантів. Управління виробничими впливами на природні комплекси й рекреаційні ресурси передбачає удосконалення та впровадження сучасних безвідходних технологій, оцінка та охорона природних рекреаційних ресурсів, раціональне територіальне планування. Цілеспрямована організація простору рекреаційного заміського середовища малого міста з урахуванням різних видів і форм рекреаційної діяльності сприяє можливості формування рекреаційних систем міжсільбищної території малого міста. Система управління рекреаційних систем заміських територій малих міст Полтавської області в дисертації представлена з допомогою реалізації кластерної моделі.

Модель містобудівної системи «населення - діяльність – середовище» та модель процесів людської життєдіяльності можуть бути прийняті за основу для побудови моделі рекреаційної системи малого міста і яка, в свою чергу, є підсистемою загальної містобудівної системи. У якості основних структурних елементів системи рекреаційного обслуговування населення об'єкта районного планування варто розглядати рекреаційні райони оздоровчого профілю, зони короткочасного й тривалого відпочинку, рекреаційні центри й окремі комплекси установ відпочинку.

Як показали дослідження, всі процеси на рівні малих міст та районних рекреаційних систем мають бути керованими. Для рекреаційних систем малого міста поняття «керованість» має свої відмінності. При розгляді трьох складових елементів рекреаційної системи «населення – діяльність – середовище» впливають особливості: підготовка кадрів для рекреаційної індустрії, економіко-правове забезпечення діяльності в сфері рекреації в нових економіко-правових умовах, оптимальна територіально-просторова організація середовища, яка забезпечить задоволення рекреаційних потреб, не порушуючи

екологічної рівноваги в замиському рекреаційному середовищі малого міста. Саме такі елементи мають забезпечити управління формування і функціонування рекреаційних систем малого міста. При цьому економічну частину сприяння процесу становлення та розвитку рекреаційної індустрії повинна складати спеціально розроблену програму – рекреаційний кластер.

Вище вказане підтверджує, що процес подальшого розвитку рекреаційних систем малого міста в Полтавській області, зорієнтованих на експорт вражень, потребує наукових досліджень і обґрунтувань з точок зору багатьох фахівців, особливо тих, що представляють організаційно-правові, економічні, екологічні та архітектурно-містобудівні напрямки. На сьогодні організація рекреаційної діяльності та використання рекреації малого міста є новизною в науковій сфері. При утворенні рекреаційно-кластерної моделі окрім підприємств у рекреаційний кластер включається соціум територіального утворення, створює додаткові взаємовигідні взаємини між підприємствами й населенням. Крім цього рекреаційний кластер має сіткову структуру, пронизану горизонтальними й вертикальними взаємозв'язками між підприємствами основної галузі й обслуговуючими виробництвами, інфраструктурними послугами. Це значно відрізняється від вітчизняних уявлень про територіально-галузеві комплекси, які, як правило, монолітні й не інтегрують обслуговуючі виробництва.

**Висновки.** У результаті вивчення досвіду створення кластерів у багатьох країнах світу можна прийти до висновку, що кластерами варто вважати регіональну групу взаємозалежних компаній та асоційованих інститутів у певній сфері, які пов'язані спільними цілями і доповнюють один одного та розглядати як систему управління рекреацією малих міст.

#### Література:

1. Портер М. Э. Конкуренция: Пер. с англ. – М.: Вильямс, 2006. – 608 с.
2. Портер М. Международная конкуренция. М.: Международные отношения, 1993. - 1602 с.

#### Аннотация

В статье обоснованно целесообразность использования кластеру как система управления рекреационными системами малых городов.

Ключевые слова: кластер, рекреация, система управления.

#### Summary

In the article grounded expedience of the use a cluster as control system by the rekreacionnymi systems of small cities.